

KUTSESTANDARD

Psühholoog-nõustaja, tase 7

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid. Kutsestandardeid kasutatakse õppekavade koostamiseks ja kutse andmiseks.

Kutsenimetus	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Psühholoog-nõustaja, tase 7	7

A-osa KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus

Psühholoog-nõustaja töö on vaimse tervise probleemide tekke ja süvenemise ennetamine ning psühholoogilise heaolu ja eneseteostuse toetamine. Psühholoog-nõustaja keskendub nii emotsionaalsetele, isiksuslikele, arengulistele, sotsiaalsetele, tervisega seotud kui ametialastele ja hariduslikele teemadele. Psühholoog-nõustaja tegeleb klientidega erinevatest sihtrühmadest, nii indiviidide, perede kui gruppidega. Psühholoog-nõustaja pöörab võrdselt tähelepanu nii normaalse arengu printsiipidele kui probleemipõhiste teooriatele ja mudelitele.

A.2 Tööosad

A.2.1 Kontakti loomine ja hoidmine

1. Kontakti loomine.
2. Kontakti hoidmine.

A.2.2 Hindamine

1. Pöördumise põhjuste väljaselgitamine.
2. Kliendi vajaduste, vaimse tervise seisundi, psühhosotsiaalse funktsioneerimise ja ressursside hindamine.
3. Keskkonna hindamine.
4. Nõustamisvajaduse hindamine.

A.2.3 Eesmärkide seadmine ja nõustamisprotsessi planeerimine

1. Eesmärkide seadmine.
2. Juhtumi kontseptualiseerimine.
3. Sekkumiste planeerimine.

A.2.4 Psühholoogiline sekkumine

1. Individuaalne nõustamine.
2. Pere nõustamine.
3. Grupi nõustamine.
4. Kriisinõustamine.

A.2.5 Nõustamisprotsessi ja selle tulemuslikkuse hindamine

1. Tulemuslikkuse hindamine.
2. Nõustamisprotsessi jälgimine.
3. Eneserefleksioon.

A.2.6 Teavitustöö

1. Ennetusteavitustöö.
2. Psühhohariduslik töö.
3. Kliendi teavitamine.

A.2.7 Võrgustikutöö 1. Koostöö. 2. Kliendi huvide esindamine. 3. Teiste spetsialistide kaasamine.
A.3 Töö keskkond ja eripära Psühholoog-nõustaja töötab avalikus ja/või erasektoris tervishoiu-, sotsiaal-, haridus-, tööturu- või korrektsiooni valdkonnas. Psühholoog-nõustaja tööks on vajalik privaatne sobivalt sisustatud ruum. Vastavalt vajadusele võib töö toimuda väljaspool tavapärast tööruumi või IKT vahendusel. Tema tööaeg on paindlik ja jaguneb tööks klientidega, iseseisvaks tööks, koostööks teiste spetsialistidega ja enesetäiendamiseks. Töö toimub psühholoogiliselt pingelises ja muutuv keskkonnas kõrgendatud haavatavuse seisundis klientidega.
A.4 Töövahendid Psühholoog-nõustaja töövahendid on erialased teatmeteosed ja käsiraamatud, hindamisvahendid, hindamist ning sekkumist toetavad abivahendid, sidevahendid.
A.5 Tööks vajalikud isikuomadused Empaatiavõime, usaldusväärsus, ehedus, tolerantsus, loovus, paindlikkus, pingetaluvus ja koostöövõime.
A.6 Kutsealane ettevalmistus Psühholoog-nõustajal erialane magistrikraad ja läbitud juhendatud praktika.
A.7 Enamlevinud ametinimetused Psühholoogiline nõustaja, psühholoog-nõustaja, psühholoog.

B-osa KOMPETENTSUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur Kutse taotlemisel tuleb tõendada kõik kohustuslikud kompetentsid B.2.1-B.2.7 ja läbiv kompetents B.2.8.

B.2 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENTSID

B.2.1 Kontakti loomine ja hoidmine	EKR tase 7
Tegevusnäitajad: 1. loob empaatiliselt kõigi protsessis osalejatega nõustamisprotsessi läbiviimiseks optimaalse kontakti; 2. hoiab kontakti kogu nõustamisprotsessi vältel, korrigeerides oma tegevusi vastavalt kliendi valmisolekule.	
B.2.2 Kliendi hindamine	EKR tase 7
Tegevusnäitajad: 1. selgitab välja nõustamisprotsessis osaleja(te) pöördumise põhjuse, küsitledes osalejaid ja tutvudes vajadusel asjakohase eelinfo; 2. hindab kliendi vajadusi ja ressursse, eelistusi, motivatsiooni, vaimse tervise seisundit ja psühhosotsiaalse funktsioneerimise taset, kasutades asjakohaseid hindamismeetodeid (nt intervjuu, vaatlus, küsimustik); 3. hindab kliendi ümbritsevat keskkonda, kasutades asjakohaseid hindamismeetodeid; 4. hindab kliendi nõustamisvajadust; hindab nõustamise kui meetodi sobivust kliendi abistamiseks ja vajadusel suunab edasi või kaasab teisi spetsialiste.	
B.2.3 Eesmärkide seadmine ja nõustamisprotsessi planeerimine	EKR tase 7
Tegevusnäitajad: 1. seab koostöös kliendiga realistlikud, konkreetset ja ajaliselt piiritletud eesmärgid; 2. kontseptualiseerib kliendi juhtumi, lähtudes inimese arengu-, psüühika toimimise ja tervisealastest teadmistest;	

3. kavandab koostöös kliendiga eesmärgipärased tegevused; valib sobiva sekkumisviisi, lähtudes kliendi vajadustest ja eripärast ning kaasaegsest teaduslikust teadmistest.

B.2.4 Psühholoogiline sekkumine	EKR tase 7
--	-------------------

Tegevusnäitajad:

- nõustab klienti, kasutades kliendikeskselt suhtlemistehnikaid (nt aktiivne kuulamine, jõustamine, tunnete peegeldamine, ümbersõnastamine, edasiviiv küsitlemine, valideerimine, fookuse hoidmine, tagasisidestamine, juhendamine, oskuste õpetamine);
- töös perega kaasab sobival viisil probleemiga seotud pereliikmed ja vajadusel pere jaoks olulised võrgustikuliikmed; seisab kõikide nõustamises osalevate pereliikmete turvalisuse eest, püüdes vältida kaootiliste olukordade tekkimist; arvestab sekkumiste läbiviimisel pere kui tervikuga;
- töös grupiga juhhib grupiliikmeid sõnastama ühist ja vajadusel individuaalset eesmärki; valib sobiva tööformaadi, lähtudes grupitöö eesmärgist; juhendab grupiliikmeid grupis osalemisel neile vajalikul määral; mudeldab grupiliikmetele läbiviidavaid tegevusi ning annab grupiliikmete tegevusele tagasisidet; kasutab eesmärgi saavutamiseks grupidünaamikat;
- kriisinõustamisel hindab olukorda ja kohandab keskkonna nõustamise läbiviimiseks sobivaks, lähtudes kliendi vajadustest ja situatsioonist; hindab ja prioriseerib psühholoogilise või muu abi vajadust indiviidi, grupi, organisatsiooni või kogukonna tasandil, lähtudes triaazi põhimõtetest; valib sobivad meetodid, arvestades kliendi seisundi eripära.

B.2.5 Nõustamisprotsessi ja selle tulemuslikkuse hindamine	EKR tase 7
---	-------------------

Tegevusnäitajad:

- hindab läbi kogu nõustamisprotsessi eesmärkide täitmist ja nende suunas liikumist, kasutades selleks vajadusel abivahendeid (nt vaatlust, intervjuud, mõõdikuid) ja kliendi ning tugivõrgustiku tagasisidet;
- jälgib kliendi (indiviidi, pere või grupi) seisundi ja suhete dünaamikat, lähtudes kliendi vajadustest, tööeetikast, valitud mudelist ja ajaperspektiivist; arvestab kliendi tagasisidet kogu nõustamisprotsessi vältel; vajadusel korrigeerib sekkumist;
- jälgib järjepidevalt iseennast suhtes kliendiga, arvestades enda isiku mõju nõustamisprotsessis ja reguleerides seda, lähtudes kliendi vajadusest, seisundist, olukorrast ja enda ressursidest; arvestab enda vajadustega ja kannab hoolt nende täitmise eest, vältides kliendi kahjustamist; osaleb supervisioonis; püsib nõustaja rolli piirides, teadvustades võimalikke rollikonflikte; hindab järjepidevalt oma tegevuse vastavust kutse-eeetika põhimõtetele.

B.2.6 Teavitustöö	EKR tase 7
--------------------------	-------------------

Tegevusnäitajad:

- teeb erialast teavitustööd, korraldab vajadusel ennetustegevusi (nt projektid, tugirühmad, vestlused, teemapäevad), lähtudes sihtgrupi vajadusest;
- annab kliendile mõistetavalt asjakohast infot vaimset tervist mõjutavate tegurite ja mehhanismide kohta, arvestades kliendi vajadusi ja võimet seda vastu võtta;
- teavitab klienti erinevate teenuste olemasolust, enda ja kliendi õigustest ja kohustustest, arvestades juhtumi spetsiifikat.

B.2.7 Võrgustikutöö	EKR tase 7
----------------------------	-------------------

Tegevusnäitajad:

- teeb koostööd kliendi tugivõrgustiku ning asjasse puutuvate spetsialistidega, kogub neilt asjakohast teavet sekkumisplaani rakendatavuse ja tugivõrgustiku kaasamise võimaluste kohta;
- esindab võrgustikutöös kliendi huve;
- vajadusel kaasab teisi spetsialiste või suunab kliendi teise spetsialisti juurde.

KUTSET LÄBIVAD KOMPETENTSID

B.2.8 Psühholoog-nõustaja kutset läbiv kompetents	EKR tase 7
--	-------------------

Tegevusnäitajad:

- omab süsteemset teadmist tänapäeva psühholoogia teoreetilistest mõistetest, peamistest kontseptsioonidest ja uurimismeetoditest ning kasutab seda töös kliendiga korrektselt, vastavalt kliendi vajadustele ja talle arusaadavalt;
- mõistab ja kasutab põhilisi psühholoogia tõestusskeeme ning suudab seletada enamuse psühholoogiliste seaduspäraste tõenäosuslikku iseloomu;

3. mõtleb kriitiliselt ja tõendus põhisel, analüüsib uurimuste tulemusi ja nende metodoloogilist korrektsust ning suudab vahet teha teaduslike ja pseudoteaduslike seletuste vahel;
4. kogub ja täiendab iseseisvalt psühholoogia-alast informatsiooni, teeb vahet olulise ja vähemolulise informatsiooni vahel ning kasutab neid oskusi erialases töös probleemide lahendamiseks;
5. oskab läbi viia teadusartikli nõuetele vastavat empiirilist uurimistööd;
6. lähtub oma töös kutse-eeetika nõuetest;
7. järgib kutsealaga seonduvaid õigusakte;
8. arvestab kliendi individuaalseid, ealisi, soolisi, kultuurilisi, poliitilisi ja religioosseid erisusi ja kombeid ning nende mõju nõustamisprotsessile;
9. tuleb professionaalselt toime keerulistes ja konfliktsituatsioonides;
10. on hooliv kliendi heaolu suhtes;
11. mõistab oma erialase kompetentsuse piire;
12. arendab tööalaseid teadmisi läbi pideva professionaalse enesetäienduse ja eneserefleksiooni;
13. suhtub kriitikasse mõistvalt ja suudab sellest õppida; aktsepteerib erinevaid vaatenurki probleemidele (klient, kliendi lähedased, nõustamisprotsessiga seotud meeskond, superviisor, teiste erialade spetsialistid);
14. kasutab oma töös tavapäraselt kontoritarkvara; leiab tööks vajalikku informatsiooni ja oskab selle usaldusväärset kriitiliselt hinnata; tagab digitaalsete andmete kaitstuse;
15. dokumenteerib oma töö, lähtudes töökorraldusest ja õigusaktidest;
16. kasutab oma töös eesti keelt vähemalt tasemel B1, nõustamisel kasutatavat keelt tasemel C1 (Lisa 1).

Hindamismeetod(id):

Läbivaid kompetentse hinnatakse teiste kutsestandardis toodud kompetentside hindamise käigus.

C-osa ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	23-16112023-3.17/5k
2. Kutsestandardi koostajad	Tõnu Jürjen, Eesti Koolipsühholoogide Ühing Kaia Kastepõld-Tõrs, Tartu Ülikool Elen Kihl, OÜ Sensus Perit Kirkmann, Sotsiaalministeerium Tiiu Meres, Tallinna Perekeskus Ivi Niinep, Tallinna Ülikool Marika Paaver, Eesti Psühholoogide Liit Jelena Põldsam, Eesti Pereteraapia Ühing Kristiina Uriko, Tallinna Ülikool
3. Kutsestandardi kinnitaja	Tervishoiu Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	32
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	16.11.2023
6. Kutsestandard kehtib kuni	23.04.2025
7. Kutsestandardi versiooni number	5
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	2634 Psühholoogid
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	7
C.2 Kutsenimetus võõrkeeles	
Inglise keeles	Psychological counselor, level 7
C.3 Lisad	
Lisa 1 Keelte oskustasemete kirjeldused	